

Etika a sportban

Iránymutatás edzők számára

Tisztelt Sportbarátok!

Úgy gondolom, napjainkban, amikor a világban számtalan helyen a széthúzás az úr, mindennél nagyobb szükségünk van a sportra. A sport ugyanis nemcsak összehozza az embereket és közösséget kovácsol, de példaképeket is teremt számunkra, akik alázatukkal és elszántságukkal utat mutatnak mindannyiunknak a hétköznapi életben is. Az Etika a sportban kiadvány amellet, hogy segít az edzőknek tanítványaik példaképekké formálásában, hozzájárul önmaguk fejlesztéséhez is. A mi célunk a sportirányításban az, hogy a sportolók mellett középpontba helyezzük a velük foglalkozó szakembereket, hogy ráirányítsuk a figyelmet arra a szolgálatra, amelyet nap mint nap elvégeznek a magyar sportért. Ez a figyelem új lehetőségeket teremt, de felelősséggel is jár. Immár nemcsak a sportolóknak, de edzőiknek is követendő példát kell mutatniuk a sportrajongók számára szakmailag és emberileg egyaránt. Hogy honfitársaink a magyar sportban a pályán és a pálya mellett is minél több példaképet találhassanak. Biztos vagyok benne, hogy ez a kiadvány jó alapot jelent majd mindehhez. Köszönet a készítőknél és mindazoknak, akik időt szánnak az elolvasására.

Schmidt Ádám, sportért felelős államtitkár

Tisztelt Edző Kollégánk!

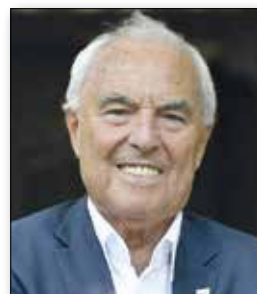
A Magyar Edzők Társasága egyik alapvető hitvallása, hogy a sport tisztaságának, értékeinek legfőbb letéteményese az edző. Ennek tudatosítására és kihangsúlyozására adtuk ki 2007-ben az **Edzők etikai kódexét**, amelyet 2016-ban a második, bővített, kétnyelvű (magyar-angol) kiadása követett. Úgy ítéltük meg, hogy a kódexben lefektetett alapelveknek a mindennapi edzői gyakorlatban való érvényesítéséhez szükség van egy olyan – egyelőre elektronikus formában elérhető – kiadványra, amely konkrét helyzetekben ad iránymutatást az edzőnek a követendő úthoz, a helyes magatartáshoz. Az edző a munkája során gyakran kerül etikai szempontból döntést igénylő helyzetbe. Ilyenkor a jó döntés segítheti a sportoló személyiségének, akár eredményességének kedvező irányba történő befolyásolását, a rossz döntés viszont kárt okozhat mindezekben. Jó szívvel ajánlom ezt az iránymutatást minden edzőnek és minden sportszakembernek, aki felelősségteljesen végzi a munkáját. Ne felejtjük: nem csak sportolót, de elsősorban embert nevelünk. Szívesen vesszünk minden visszajelzést, hogy az iránymutatás mennyiben segíti a napi sportgyakorlat által felvetett kérdésekben az eligazodását.

Molnár Zoltán MET elnök

Tisztelt Elnök úr, tisztelt Edzők!

Mint a Nemzetközi FP Bizottság elnöke nagy örömmel vettem kézbe és olvastam el figyelmesen az Etika a Sportban című kiadványát a Magyar Edzők Társaságának. Mint volt élsportoló, fontosnak tartom, talán nélkülözhetetlen is a helyes magatartás, az etika és a becsületes játék. A sport, különösen a versenysport, maga a Fair Play. Nélküle az élsport cirkusz, és általam nem támogatott játékká válik. Mint orvos, ugyanakkor tapasztaltam és tudom, hogy a társadalom egészségének megőrzéséhez a sport az egyik legfontosabb eszköz, hogy életünket jó kedvűen, örömmel és boldogan tudjuk leélni betegség nélkül. Alaposan elolvasva ezt a kiadványt ajánlom minden edzőnek és versenyzőnek is, hogy tanulmányozza, mert ez erőt adhat nekik a sokszor küzdelmes, néha válságos felkészülés során.

Dr. Kamuti Jenő

A sport és erkölcsi nevelés interaktivitása

Az emberi – értelemszerűen sportolói – társadalom írott és íratlan szabályok összessége szerint éli életét.

Erkölcös magatartás

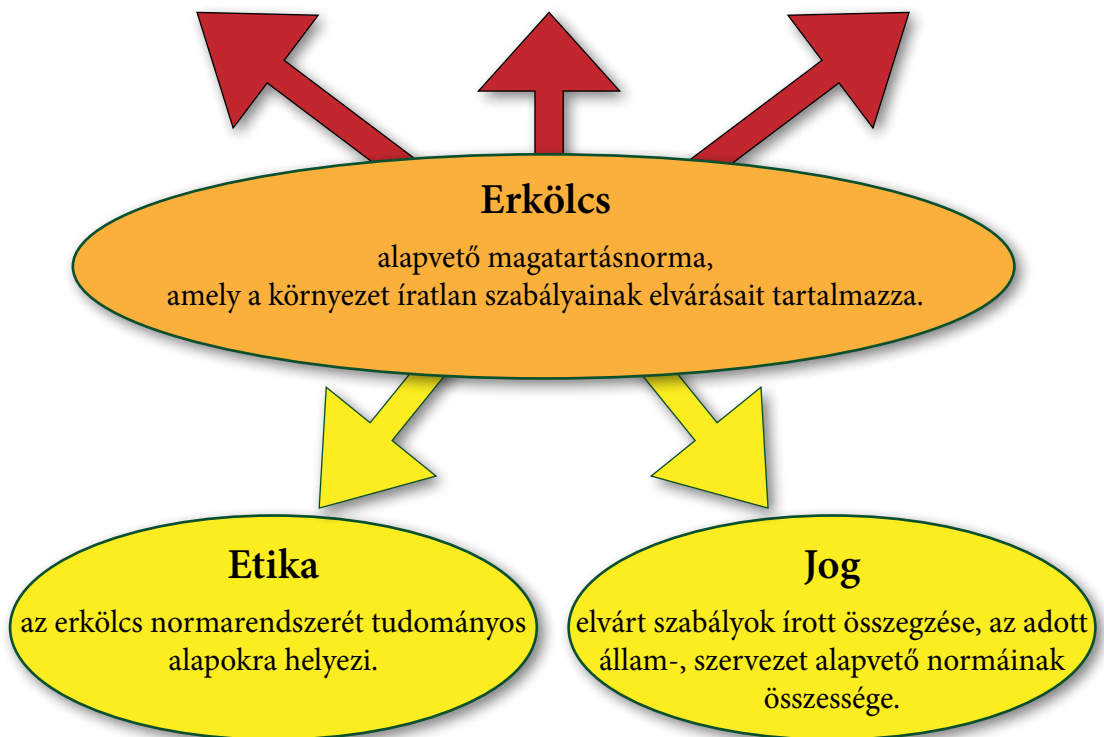
amennyiben a társadalmi normákhoz való alkalmazkodás az ember saját akaratából történik.

Érték

valaminek / valakinek az a sajátossága, amely kiemelkedő jelentőséggel bír.

Értékkítélet

a gondolkodó ember által megalkotott vélemény: lehet pozitív vagy negatív minősítés.

ETIKA – ERKÖLCS – JOG

Az alapvető normák tükrében egymás nélkül értelmezhetetlenek.

Normakövetés

intézményesített társadalmi normák (időrend, térbeli korlátozottság, iskolai és sportolói rend); – közösségi normák (ismerkedés, együttműködés, barátkozás, alkalmazkodás, elfogadás); – környezeti normák (gondoskodás, környezetvédelem, innovációkövetés)

Erények

Az erények olyan pozitív készségek, amelyek segítenek a jó felismerésben. Viszonylagosságát igazolja, hogy mindig van ellenpólus. Négy alapértékű erényt különböztetünk meg: bölcsesség, igazságosság, mértékletesség, bátorság. Minden további erény ehhez a négy sarkalatos erényhez köthető.

Arisztotelész, görög filozófus aranyközépút elmélete

(NE 1107 a 6.)

Túlzás	Közép	Hiány
Dühösség	Szelídség	Halvérűség
Vakmerőség	Bátorság	Gyávaság
Szemérmertlenség	Szemérem	Szégyenlősség
Mértéktelenség	Mértékletesség	Érzéketlenség
Irigység	Nagylelkűség	Kapzsiság
Nyereség	Elégedettség	Veszteség
Tékozlás	Nagyvonalúság	Fösvénység
Fennhéjazás	Igazság	Gúnyos szerénység
Hízalgés	Szeretet	Gyűlölet
Tetszalgés	Önértet	Önhittség
Elpuhultság	Állhatatosság	Eltompultság
Felfuvalkodottság	Nemes becsvágy	Kishitűség
Pazarlás	Áldozatkésztség	Szűkkeblűség
Álnokság	Belátás	Együgyűség

Erkölcsl jó

Erkölcsl értelemben jónak nevezhető, ami nem másra való tekintettel jó, hanem önmagában véve is érték.

Erkölcslileg helyesen cselekszik, aki szem előtt tartva az íratlan szabályokat, eléri a kitűzött célt.

Morálisan jó, ha az általánosan elfogadható normák betartása megegyezik a lelkiismeret parancsával (létezik „téves lelkiismeret” is).

„... A sport igenis a kultúra része, mert oktat, nevel, örömet szerez, gyönyörködtet, értelmes időtöltést tesz lehetővé. ..” (Kamuti Jenő, a Nemzetközi Fair Play Bizottság elnöke)

Etikai normák a sportban

Olyan társadalmi és kulturális alapkövetelmények, egyetemes értékek, amelyek a sportoló megbecsültségét és az öntudat fejlődését erősítik egyének, csoportok, nemzetek között.

Fair play / tisztességes játék

A tiszta, becsületes küzdelem folyamán a sportolók, edzők, szurkolók közösen, egymást tisztelve, belső indítatásból és a közös élményért gyakorolják és élvezik a sportjátékot.

Célja: a sport szabályainak abszolút tisztelete, az esélyegyenlőség elfogadása, a becsületes versengés élvezete. A test fizikai, a lélek akarati és az elme szellemi egyensúlyának egysége, az erkölcs és kultúra között kialakult harmónia.

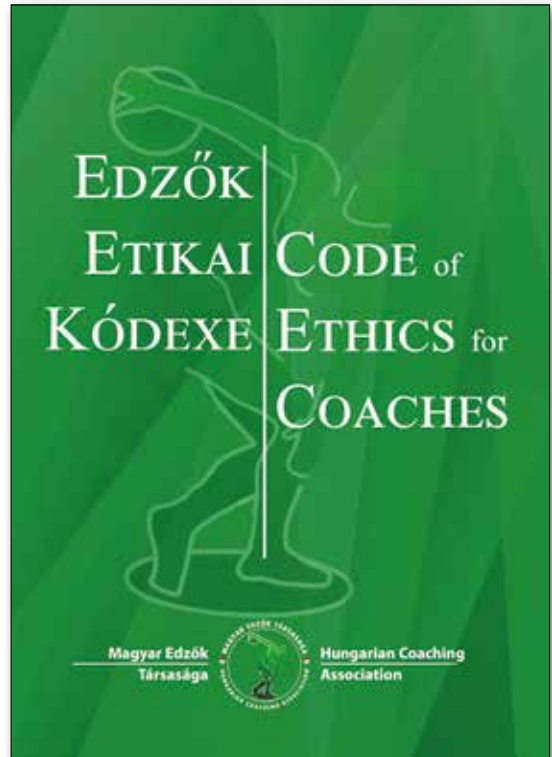
„... 2019-ben, a világ minden tájáról érkezett javaslatok alapján egy magyar sportoló, **Gosztonyi László Péter**, evezős, ifjúsági kategóriában Fair play-díjat kapott. A magyar bajnokság 1000 m távján az akkor 13 éves versenyzőt győztesnek hirdették ki. Ő jelezte a bírónak, hogy szerinte nézzék meg a célfotót. A fotó alapján nem ő, hanem egy versenyzőtársa lett a táv győztese, ő pedig így a 2. helyen végzett ...”

„... A sport a kultúra része, együttműködésre, fegyelemre, kitartásra, erkölcsi tartásra, egymás megbecsülésére, a tanulékonyság fejlesztésére tanít ...
Éppen ezért szép ez a feladat, a hivatás, ez a küldetés ...” (Dr. Cserhádi László)

Etikai Kódex – az íratlan szabályok összegzése

Az edzői etikai kódex nemcsak a sport területén élőknek, hanem a társadalom számára is üzenetet hordoz, nevezetesen, hogy ez a közösség erkölcsi normái között mit tart a leglényegesebbnek. (Magyar Edzők Társasága)

A sport nem ismer klub-, város-, megye-, országhatárokat: az egyes sportolói érények a sporton keresztül internacionális értékkel válnak, egyetemlegesek lesznek, amely által kialakul egy közös értékrend.
A jó önmagáért marad jó, az elfogadhatatlan nem lesz maradandó.

A sport adhat és elvehet

- Erősítheti az erkölcsi értékeket ... olykor jellemromboló is lehet;
- Elősegítheti a moralitás erősödését ... vagy téves döntésekhez vezethet;
- Erősítheti a közösséget ... vagy szétzilálhatja az erősödő egyéni érdeket;
- Elősegítheti barátságok kialakulását és megerősödését, az egészséges életmódot, ösztönözve a közösségi részvételt és a társadalmi kohéziót, vagy épp ellenkezőleg, erősítheti az agressziót, a dopping iránti igényt, mint csalást, az önös győzni akarás ellenérdekeltségét, széthúzást.

Az etikai anomáliák

Az íratlan szabály be nem tartása még a modern időkben is nagyobb kárt tud okozni, mint a jogszabály általi büntetés. A közösség megvetése, a kiközösítés súlyos szakmai / életviteli kárt okozhat. Pl. a csalás hiteltelenné tesz, a gyermekmolestálás (abúzus) undort kelt, a (szakmabeli) párkapcsolati kicsapongás neveltség, megvetés tárgyává tehet, a függőségek az alkalmatlanság látszatát keltik, az agresszió félelmet kelt stb.

Erkölcsei nevelés alapjai

1. A nevelés terve kijelöli az eszközök felhasználásának egymásutánját;
2. A nevelés menete határozza meg, hogyan lehet az eszközöket a növendék természetének megfelelően felhasználni; és megfelelően eszközölni;
3. A módszer szellemének az a feladata, hogy a növendék érzés-gondolatvilágát és akaratát irányítsa, lelkét áthatva maradandóan kösse az em beri lét alapvető értékeihez az igazhoz, széphez és a jóhoz.

(Weszely Ödön)

Igaz = szükséges

bátorság, bölcsesség, okosság, ésszerűség, igazságosság, hűség, erkölcsi törvény, természetes ész, szabadság, igazmondás, életerő, rend, kitartás, szilárdság, áldozatkészség, szorgalom, becsületesség, remény, önmegvalósítás, alkotóerő, biztonság, önbizalom, megértés, céltudatosság, hit, humánus ...

Jó = hasznos

erény, mértékletesség, önismeret, önfegyelem, tudás, erkölcsösség, békesség, fegyelem, belső harmónia, munka, lelki nyugalom, megbocsátás, irgalmasság, segítőkészség, adakozás, józanság, önmérséklet, szerénység, hagyománytisztelet, udvariasság, higgadság, törekvés, kíváncsiság, józanság

Szép = kellemes

esztétikum, igazságosság, öröm, szeretet, külső harmónia, szerelem, tisztaság, boldogság, egészség, alkotás, természetesség, siker, lelki-szellemi-fizikai lét gazdagsága, elismertség, változatosság, jólét, anyagi javak, elégedettség

„... A sportban a siker, a győzelem a cél, az az elsődleges, de legalább olyan fontos, hogy a sport által lettem az az ember, aki vagyok. Az tanított meg arra is, hogy ha megvan a kellő kitartás, akkor az életben sem lesz gond ...” (Csollány Szilveszter)

A sportolói lét összetettsége

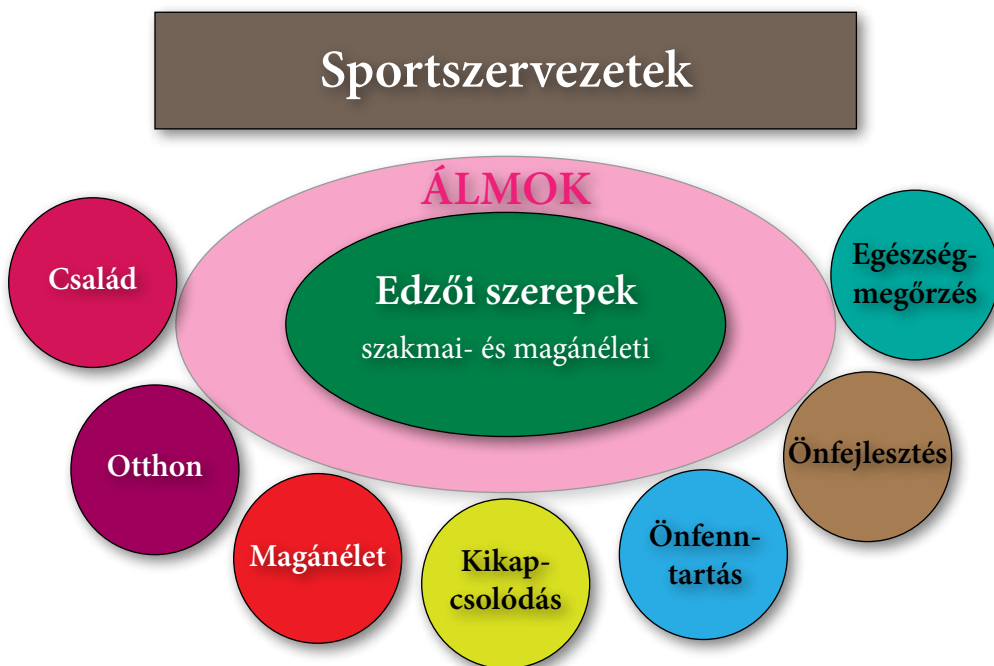

„Az edzői munka hivatás, amelynek az edző akkor tud megfelelni, ha szakmájának nem csak mestere – hanem éppen az emberi kapcsolatok bonyolultsága miatt - sokoldalú művésze is.” (Dr. Cserhádi László)

Az edzők szerepe az erkölcsi nevelésben

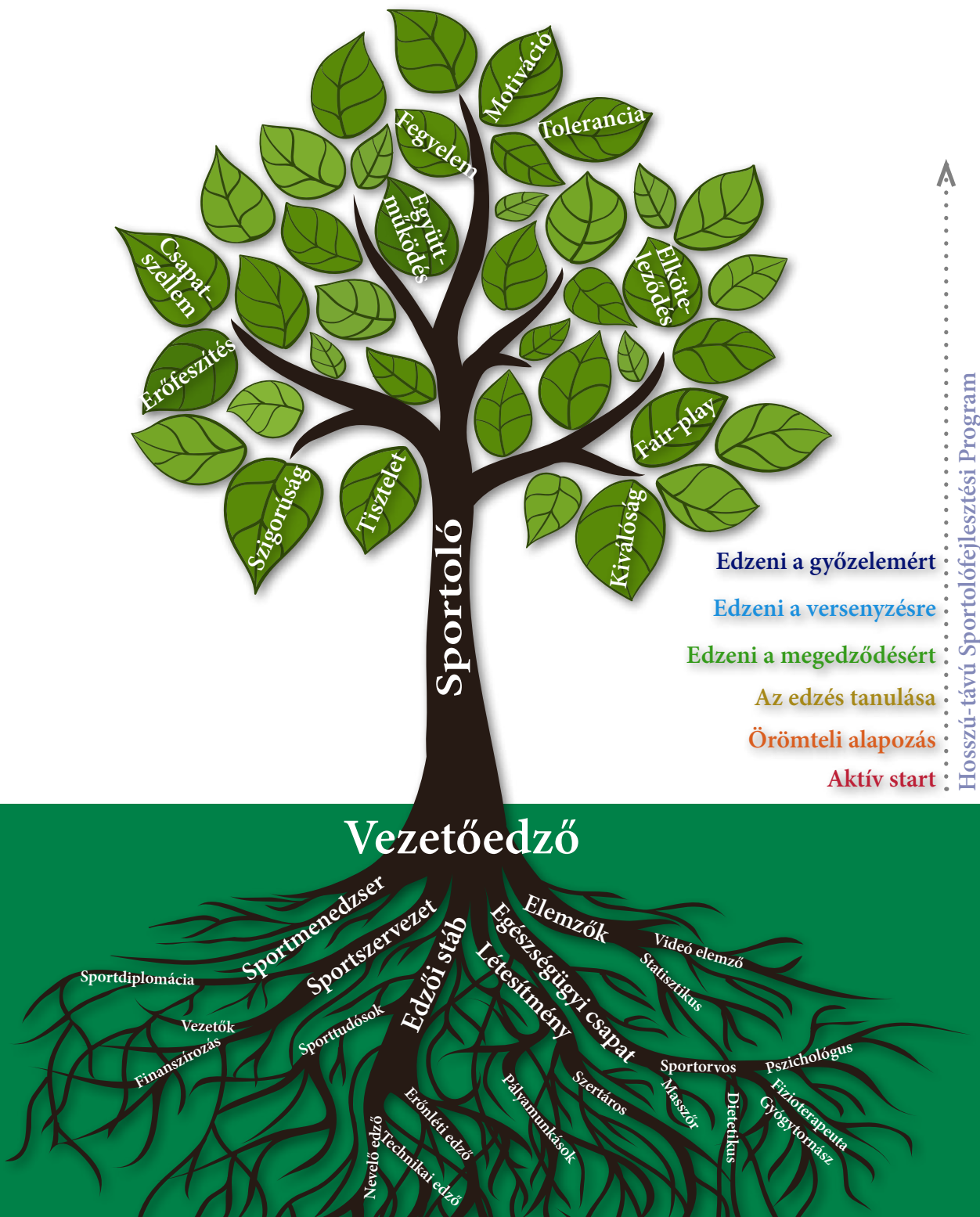
A jó edző a jóvá válás módját is helyesen választja ki

- Megfelel a klub belső elvárásainak;
- Megbízható, hiteles személy, aki érezte már a sportolói örömök szívszorongató lehetőségét, a kudarcok következményeit;
- Magánéletében is törekszik a példamutató magatartásra, hiszen a modern technika egyre kevésbé ismeri (el) a személyiségi jogok védelmét;
- Igyekszik mindig határozott, döntéseiben tárgyilagos, megfontolt módon élni;
- Kiegyensúlyozott, testi, lelki és szellemi egészsége fenntartása mellett tudását folyamatosan bővíti;
- Tudását maximálisan hasznosítja, elhivatottsága belső indítatásból ered, fokozatosan fejleszti a sportolót;
- Az egészséges sportkapcsolat az edző és sportoló között közös erkölcsi értékek mentén folyik, igyekszik ezt megtartani;
- Az erkölcsös (jó) edző tiszteletet érdemlőn társ, példakép és partner;
- Tudja, hogy fontos a rendszeres, együttműködő, előre mutató beszélgetés.

Edzőként legyen konkrét elképzelése arról, hogy mit jelent a jóság. Tudjon okos, becsületes, igazságos, bátor és mértékletes döntéseket hozni.

Az edzői stáb erkölcsi felelőssége

*Gyakorlás által alakul ki a szokás. Küzdjünk a bűnös hajlamaink ellen,
gyakoroljuk a jót, legyünk erényes emberek!
(Maga László)*

A múlt tapasztalata és üzenete a jövő nemzedék számára az edző és az ő munkáját segítő stábtagnak személyén és elvárásain keresztül valósul meg.

A sportoló fejlesztésében, a sportoktatás fontos személyiségformáló eleme az erkölcsi nevelés. Ehhez mindenki, akivel a sportszervezetben találkozunk hozzátesz és elvesz!

A sportolói életmód megalapozza a szervezet edzettségét, hozzájárul a lélek kiegyensúlyozottságához, egészséges szellemiségre nevel, elősegíti a közösségi élet szocializációs folyamatát és közvetíti a társadalmi normák szabályozó erejét.

A sportszervezet által igazolt sportolókért együttműködő sportszakemberek a közösségi értékek létrehozását és továbbfejlesztését hivatottak szolgálni és tisztában vannak a pontosan meghatározott feladatukkal.

Kölcsönös tisztelet szakmai megismerés, elfogadás, megbecsülés, bölcs belátás, kompetenciahatárok beartása	A megosztás elve összeszedettség, együttműködés, felelősségvállalás, különbözőségben is egység, igazságosság
Kommunikáció építőjelleű kritika, kompromisszumkészség, etikus viselkedés, példamutatás, önmérséklet, mértékletesség	Felelősségvállalás egységes döntés, közös célkitűzések, értékközvetítés, határozottság, normakövető magatartás, hitelesség, okosság
Közös munka tekintélytisztelet, elfogadás, alkalmazkodás, közérdek, mint norma, okosság, igazságosság	Kísértések kezelése fokozott felelősségtudat, intimitás tisztelete, életminőség becselete, mértékletesség, visszautasítás bátorsága, önmérséklet, nemes becsvágy, állhatatosság
EDZŐI STÁB – ETIKAI ALAPOK	

Károkozó önös érdek a közérdekkel szemben

normakövető magatartás elvetése, önkényeskedés, önzés, kóros kétely, kevélység, ellenségeskedés, hatalomvágy, együgyűség, figyelmetlenség, képzetlenség, irigység, káros nemtörődömség (tiltott módszerek, italozás, flört, bunda), álnokság, sportoló/szaktárs megalázása, besározása!

A szakirányú utánpótlásnevelés erkölcsi felelőssége

Az utánpótlás nevelésnek kiemelt szerepe van minden sportágban, ezen áll vagy bukik, hogy milyen mértékben és minőségben alakul a jövő.

A szakirányú végzettség és a pedagógiai tudás és érzék elengedhetetlen feltétel a fiatal sportolókkal foglalkozó edzőknél.

A folyamatos önképzés erkölcsi kötelesség.

A fejlődés különböző szakaszaiban különbséget kell tenni a gyerekek és a felnőttek, valamint a gyerekek és a fiatalok képzése között ...

Az életkor / fejlődési szakasz elméletek kiemelik a fejlődési szakaszok közti átmenet megkönnyítésének fontosságát ...

Az edzőknek fel kell ismerniük annak a fontosságát, hogy „irányító” helyett „segítő / útmutató / szabályozó” szerepet vegyenek fel.

Az utánpótlás edzők erkölcsi dilemmája

Eredmény / szakosztályi gazdasági helyzet: saját nevelés vagy a külföldről igazolt játékos játsszon?!

Sok utánpótlás edző hagyja el a pályát a meg nem értettség vagy felesleges konfliktusok, és az anyagilag kevésbé érezhető megbecsültség miatt.

Az edzőket erkölcsi dilemmák elé állító döntéshelyzetek gyakran komoly kihívást jelentenek. Különböző lehetőségek közül kell gyorsan választani.

A moralitást gyakran megkísértik a várható következmények:

Mik a lehetőségeim?

Mit tennék legszívesebben?

Mi befolyásolja a döntéshozatalomat?

Mit kell tennem?

Az utánpótlás edzők erkölcsi kihívásai

Ideális esetben az edző a sportoló személyiségét, emberi méltóságát tiszteletben tartva végzi munkáját.

Az edző viselkedéskultúrája, a sok gyakorlás és a felkészülési időszak, az edzések szellemisége ébressze fel a sportolóknban:

- a sport szeretete által a kellő alázatot,
- az egészséges büszkeséget és tartást,
- a tökéletes edzőmunka iránti igényt,
- edzőtársak tiszteletét, akik lehetnek ellenfelek, de nem ellenségek.

Az edző nem tehet(ne) különbséget a sportolók között, magatartása mindig őszinte legyen, egymás megbecsülésére ösztönözzön. A tiszteletlenség egy életre tönkre teheti a sportolót.

Meg kell alapoznia az önmagába vetett hitet és az ebből táplálkozó erkölcsi kötelességtudatot a pontos és hatékony munka – közös érdek – iránt.

Az edző mindig pontos, kijelentéseihez, ígéreteihez és megfontolt követelményeihez tartsa magát.

A serdülő sportolók belső vívódásaikat, az egymás iránti viselkedési minták előnyeit és hátrányait még nehezen kezelik.

Morális dilemmákkal is gyakran küzdenek, ezáltal bizonytalanra vagy erőszakossá válhatnak.

Kiemelt jelentőségű szakmai kötelesség figyelni a növekedés alatt álló lelki és erkölcsi stabilitást kereső sportolóra:

- ha társaihoz képest akcelerált /kevésbé érett fizikailag és bizonytalan,
- ha a nemi érés miatt a lányok / fiúk eltérő megoldást igényelnek,
- ha családi problémák miatt megoldási nehézségei támadnak,
- ha iskolai kudarc éri, s nem talál megoldást a romló teljesítményre,
- ha ellenfelek - edzőtársak között gond akad, s nem lelik a jó megoldást,
- ha identitástudata összezavarodik, s ezt nem tudja egyedül megoldani...

Az intimitás minden körülmények között tiszteletben tartandó!

„... Az edzőképzés színvonala egy sportágban évtizedekre meghatározza az adott sportág színvonalát. ...”
(dr. Ormai László)

Az edző szakmai fejlődésének optimális feltételei

A Magyar Edzők Társasága egységes továbbképzési rendszert alakított ki. Ebben az Államtitkárság, a MOB, a TE és az érintett országos sportági szakszövetségek, sportszervezetek is részt vesznek. Rendszeres szakmai konferenciákkal szervezésével segíti az edzői társadalmat, hozzáférést biztosít az elektronikus tananyagokhoz és az e-learning felülethez is.

Mocsai Lajos szerint fontos: „... a szakedzők diplomával rendelkezzenek, és ami talán még fontosabb, hogy az egyetemekről magasan kvalifikált sportvezetők kerüljenek az operatív területekre ...”

AZ EDZŐI ÖNBECSÜLÉS ALAPPILLÉREI

Szakmai önfejlesztés

- hazai és nemzetközi konferenciákra jár, képi magát;
- interneten és/vagy szakmai filmeket néz, folyóiratokat olvas;
- kollégákkal egyeztet, versenyeken, szakmai összejöveteleken kapcsolatépítésre törekszik.

Mentális karbantartás

Pszichológiai stabilitás:

- önfogadás, optimizmus, pozitív célok.

Szociális stabilitás:

- rendezett családi háttér;
- elfogadó társas kapcsolatok;
- nyitottság (pozitív) társasági életre.

Érzelmi jóllét:

- életerős gondolkodás;
- negatív gondolatok kerülése;
- stresszkezelő magatartás elsajátítása.

Egészséges életmód

- rendszeresen, korának megfelelően edzi magát;
- egészségesen táplálkozik;
- aktív-, passzív pihenésre, alvásra odafigyel;
- mértéktartó italozás.

Gazdasági jólét

- végzettségének megfelelő munka;
- szakmai előmenetelre törekvés;
- jó állás /anyagi jólét, ahol a fő cél a sportolói előmenetel biztosítása.
(több állás + kimerültség = károkozás!)

*„... A személyiségjegyek lehetnek becsülendők vagy kárhoztathatóak, annak függvényében, hogy jobbra vagy rosszabbra teszik az adott személyiséget ...”
(Boda Mihály)*

Az edző szakmai – emberi nehézségei

Az edzőknek és döntéshozóknak gondolniuk kell a gyermekek biztonságára és védelemére, annak kiemelt fontosságot kell tulajdonítaniuk.

Minden érintettnek biztosítania kell, hogy a gyermekek testi vagy érzelmi épsége nem kerül veszélybe.

Kiemelten fontos a tanítványok kortól és nemtől független intimitásának tisztelete, és személyiségi jogainak védelme!

Tilos abúzálni akkor is, ha a sportoló kezdeményez, ha a sporthelyzet miatt érintkezés szükséges, ha a sportoló megtört és figyelemre vágik!

A cél szentesítheti az eszközt?

Az irigység és a kapzsiság, a pénz, a hatalom és hírnév keménnyé teheti a szívet. A rengeteg áldozat, lemondás, önfeláldozás mind kárba vesztet akár egyetlen rossz döntés miatt. A cél/eszköz-dilemma valós erkölcsi vitaalap, ám a jó cél érdekében sem fogadható el a helytelen edzés módszer!

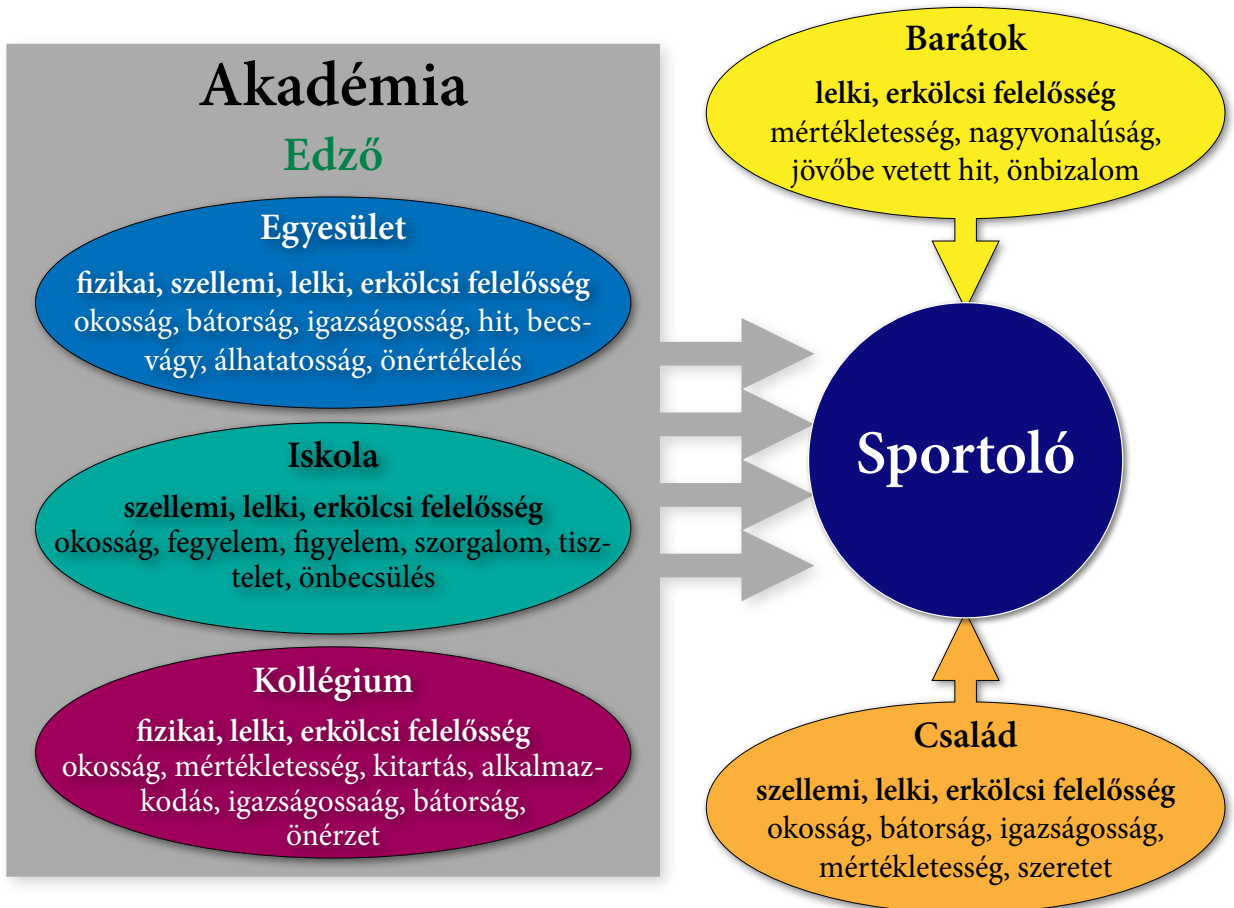
Edzés tartása közben alkoholfogyasztás és tiltott szerek használata, ezek alatti befolyásoltság TILOS!

Az Akadémiai edzők és stábtagek felelőssége

2011-től új feladatként jelentkezik az utánpótlás-nevelési centrumok, illetve akadémiák megszervezése, az utánpótlás-nevelési műhelyek kijelölése és finanszírozása. A Nemzeti Együttműködés Programja kiemelt figyelmet szentel az egészséges életmód jegyében a sport szerepének fontosságára a társadalom különböző szféráiban, különösen a felnövekvő generációk tekintetében. (MLSZ)

Serdülőkorban különösen nehéz a sok szabálynak megfelelni.

Az akadémiai edzőknek komoly erkölcsi felelőssége van a sportolók felnőtté válása küszöbén!

„... A helyesen művelt sport igenis az erényetika gyakorlásának változatos lehetőségeket nyújtó arénájává válhat ...”
(Kevin Lixey LC)

Az edzés és megmérettetés normatívája

Az edzésfolyamat erkölcsi megalapozottság:

- megerősíti a testet, lelket, szellemet a rendszeres közös munka;
- céltudatos, erős akaratú, határozott-, tisztelettudó egyéniséggé formál;
- kitartásra nevel, lényegre törő cselekvést igényel;
- alázatra (nem megalázkodásra) nevel környezetére iránt;
- a motiváló környezet normakövetésre, tiszteletet követel;
- elkötelezett, kitartó, elhivatott és célorientált feladatvégzésre buzdít.

Ideális versenyhelyzetek

A sportéletben az etikai normák a versenyeket olyan társadalmi és kulturális jelenségnek tekintik, amelyek a sporttársadalmi életet gazdagítják, az ön- és nemzet-tudatot erősítik, és elősegítik az egyének, csoportok, nemzetek közötti barátságot. A rendezvények lehetőséget nyújtanak a képességek felismerésére, fejlesztésére és kifejtésére, ezen kívül elősegítik az egyéni jólétet, a társadalmi együttélést és az egészséget.

Az ellenérzések, kudarcélmények kezelésére irányítja a figyelmet.

Az edzőnek nagy szerepe van az ideális versenyzés segítésében!

A verseny a tiszta teljesítmény összemérése a versenytárral szemben:

- Megbecsülést és tisztességes teljesítést, önuralmat követel:
a becsmérléssel, megalázással szemben.
- A jogos vereség elviselése nagy kihívást jelent a győztes szemben:
becsületes magatartás nemesíti a jellemet,
gyűlölet, önhittség, irigység nélkül.
- A győzelem, ünneplés átélése nagy kihívás:
alázattal örömmel, személyiség torzulás nélkül,
a gőg, a túlzott önbizalom, a kérkedés elkerülése által.

„... Mindenki, aki valamely ország, nemzet, egyesület mezét magára ölti, legyen az a sport bármely területének képviselője, erkölcsi felelősséggel tartozik azok iránt, akiket képvisel ...”
(Tölgyesi Livia)

A hibalehetőségek kizárására tett erkölcsi törekvései

A szakmai tudás – bizonyos értelemben – közkinccs, attól kezdve, hogy valamelyik egyesülethez elkötelezi magát az adott szakember. Klubváltás után az előző munkáltatóval kötött titoktartási kötelezettség a becsületre bízott legfontosabb érték!

Erkölcsi kötelessége mindenkinek tudása legjavát nyújtani, ugyanakkor a kollégákat munkájukban, a közös cél érdekében segíteni. Ha valaki hibázik, az a közösségnek is árt, tisztelettel fel kell hívni rá a figyelmet.

Nem téveszthető szem elől a személyiségi jogok tisztelete!

Minden kolléga és tanítvány vallási, szociális, kulturális, gazdasági háttere a privát szféra része.

Erkölcsi kötelesség az intimitás védelme és az identitás elfogadása.

Senkit nem érhet negatív vagy pozitív megkülönböztetés emiatt.

Szakmán belül nincs személyes ügy!

Erkölcsi kötelesség az egymás iránti tisztelet és nemi távolságtartás!

Komoly kárt okoz a sportnak, ha (szakmai) féltékenység / érzelmi válság, vagy állandósult stresszhelyzet miatt megromlik a munkakapcsolat.

A bírók tiszteletében is példát kell mutatni

Eljárásokat kell bevezetni a játékvezetők szóbeli és fizikai bántalmazástól való védelmére.

Az ilyen magatartást tanúsító játékosoknak, edzőknek és szülőknek következményekkel kelljen számolniuk.

„... Az lesz a legfontosabb, hogy képesek legyünk alkalmazkodni a változáshoz, új dolgokat tanulni, és ismeretlen körülmények között is megőrizni a mentális egyensúlyunkat ...”
(Yuval Noah Harari)

Az edző, sportszakember innovációs erkölcsi kötelezettségei

Haladni kell a korrall! A modern tudomány új eszközöket és modern technológiai háttérrel biztosít. Fejlesztéseit be kell tudni helyezni az oktató-, nevelő munkába – személyre szóló edzéstervvel. Ez az ifjabb korosztály motiválásának elengedhetetlen erkölcsi feltétele.

Az innováció a mai modern világban kötelező jelleggel követendő.

Ilyen: a saját nemzetbeli és a nemzetközi újdonságok és a szellemi termékek (fejlesztések, módszerek, orvosi stb. ajánlások) figyelése, az írott és íratlan szabályok kölcsönhatásai / változásai, stratégiai fejlődés stb.

Erőnlét teszt, fejlesztés

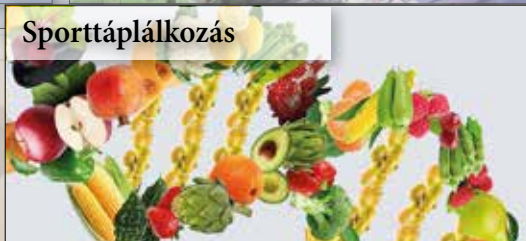
Sportágspecifikus edzés

Regeneráció

Sporttáplálkozás

Sportpszichológia

Elemzések, statisztikák

Sportfelszerelések

Sportlétesítmények

Az edző és sportoló kapcsolatának erkölcsi normái

A sport magát az életet modellezi. Elsajátíttatja a felcseperedő gyermekkel az alapvető erkölcsi törvényeket, a mindennapi szabályszerűségeket.

Az edző hatékonysága révén sportolója

- Magához mértén megtanulja kezelni barátsággal és segítőkészséggel a nála gyöngébbet, és leküzdni magában az irigységet és féltékenységet a nála erősebbel szemben.
- Közös beszélgetésekkel a sportélet erkölcsnevelési alapjain saját sporttevékenységük folyamán megélt helyzeteikben elemzik és megvitatják.
- Az oktatás folyamán a morálisan erősödik meg a sportoló az adott tevékenységek és a szaktudás által: rendszerességet tanul, céltudatosan dönt, tisztelettudó a környezetével szemben, erős akaratú, határozott egyéniséggé válik, kitartóan tud összpontosítani és lényegre törően cselekszik.

Az edzés és versenyzés alatt mindenki vállalja

- a cél érdekében a végsőkig kitart elhatározása mellett, mindent belead,
- bízik a többiekben, precíz, hatékonyságra törekvő, kommunikatív,
- a sportteljesítmény fokozásához szükséges játékos feladatokat végez,
- a közös csapat és csoportmunka alatt igyekszik ráérezni az összetartás, a közös cselekvés jelentőségére, szerény az elismeréssel szemben, és tisztelettel fogadja az építő jellegű kritikát, az erkölcsi normák szerint.

A sport / játékszabályok megismertetik és elfogadtatják a külső korlátokat, a bírák döntései – jó esetben – az objektív szemléletet erősítik.

A verseny utáni adrenalinfelesleg – a sportszabadidő erkölcsisége

A sporttevékenység, sportolói megítéltetés addig tart, amíg a sportmezt a szakmai stáb és a sportolók hordják (edzőtábor, olimpiai falu, öltözőbeli viselkedés stb.) szervezeti területet el nem hagyják, haza nem érnek.

Példaképként élni, felelősség!

Minden edző életében van olyan értékteremtő illető, akire példaképként tekint, ha szerette a stílusát, ha nem. A saját nevelésű sportolók is keresik azokat, akikre felnézhetnek!

Sportolóból emlékezetes edző

„... Horváth Kornél párbajtőrözők generációit nevelte ki itthon és külföldön, nagyszerű edző volt. Udvarhelyi Gábor junior és felnőtt válogatott pályafutásom alatt mindvégig a vezetőedzőnk volt. Végül saját nagybátyám, Kulcsár Győző, aki a leghosszabb ideig, 1988-tól pályafutásom végéig volt a mesterem. (...) Edzőként tekintélyelvű és konok tudott lenni, aki vállalta kifelé és befelé is a véleményét és az ezzel járó esetleges konfliktusokat ...”

Sportolóból sportéleti legenda

„... Kati néni legalább 20–30 évvel megelőzte a korát. Kendőzetlen őszintesége, markáns szigora, a munkába vetett feltétlen hite sok konfliktus kiváltó oka volt. Fábián Lászlóné a sportág történetének valaha élt legsikeresebb edzője. ... számtalan legendát adott a magyar kajak-kenunak. Mindezek mellett ő maga is olimpiai ezüstérmes ...”

Sportolóból sportíró és sikeres sportdiplomata

„... 27 évesen már Csanádi Tanár úr, a TF-en a Labdarúgás c. szakkönyvén dolgozott. Az igényes mű minden szakember imakönyvévé vált, amit 15 nyelvre fordítottak le. Ferencvárosi futballistából NOB sportdiplomata lett. J. A. Samaranch elnök mondta róla: „Csanádi Árpád az olimpiai mozgalom legfontosabb embere ...”

Sportolóból sportoktató és sportágalapító

„... Furkó Kálmán a magyarországi kyokushin karate egyik alapítójaként elévülhetetlen érdeme, hogy a stílus nemcsak megvetette a lábát Magyarországon, hanem a legnépszerűbb távol-keleti harcművészeti ággá fejlődött. A haderőben évtizedeken át az ő szellemisége dominálta a közelharc-kiképzést ... Mesterként válogatott versenyzők sorát nevelte évtizedeken keresztül ...”

Mindenkinek jár az esély

Az ICoachKids (ICK) célja, hogy minden gyermek és ifjúsági sportoló pozitív tapasztalatokat szerezzen, megfelelően képzett edzők vezetésével, ami a sport és a fizikai aktivitás élethosszig tartó szeretetéhez, valamint egészségesebb és boldogabb élethez vezet.

Edzői fogadalom

Az ICoachKids (ICK) alapján

- **Gyerekközpontúság:** az utánpótlás korosztálynál mindig legyenek szem előtt a gyerekek érdekei.
- **Elfogadás és különféle módszerek alkalmazása:** nincs kizárólagos, bevált módszer.
- **Pozitív kommunikáció, jó hangulatú környezet biztosítása:** a gyerekek tanulni akarnak, biztonságban kell érezniük magukat.
- **Fő feladat a tanítványok fejlettségének megfelelő edzések tartása:** a gyerekek nem kis felnőttek! A képzést kell az ő szintjükhöz igazítani.
- **Sokoldalúság:** olyan közeg megteremtése, amelyik biztosítja és támogatja a gyerekek szociális, érzelmi, kognitív és erkölcsi fejlődését.

„... A fogyatékosok sportját a sajtó a sportegészségügy egyik kategóriájaként kezeli... Pedig én tudom: ez ugyanolyan sport. A balesetem előtt még a világranglista élén álltam, aztán ... a kerekesszékesek között is a ranglista élére küzdöttem magam ...” (Szekeres Pál)

Egészség / egész-ség a teljességet az önbecsülés adja meg

A veleszületett vagy szerzett fogyatékossgal élő embereket az erős akarat, kitartás, büszkeség ... s további erények sarkallhatják arra, hogy a társadalom- és maguk számára értéket képviselő szemléletük és tevékenységük által illeszkedjenek be a sportközösségekbe. Küzdenek, mint bárki, aki sportolóként éli az életét. A sport kihívásai, a versenyzés izgalmi, örömei, kudarcai annyi fáradságot és élményt jelentenek számukra, mint ép sporttársaik számára. Speciális eszközöket és edzői szaktudást igényelnek, de a szorgalom és a kitartás át segíti őket a nehézségeken.

Hazánkban 1929. óta él a mozgáskorlátozottak sportja. 1997. szeptember 13-án alakult meg a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) a mozgáskorlátozott, látássérült és értelmi fogyatékos sportolók érdekében, és meghatározott feladatokat lát el a hazai doppingellenes tevékenység szervezeti rendszerében. A parasportban a sportteljesítmény mérhetősége, összehasonlíthatósága és a versenyzés során az esélyegyenlőség biztosításának alapjául egy speciális vizsgálat szolgál a NPB által szabályozott eljárás.

A teljesítményfokozás moralitása: Ki csap be kit?

„A figyelmeztetések ellenére a doppingolás egyre terjed, sorra öli a sportolókat ... Nagy bölcsességet és fejlett morális képzelőerőt igényel annak meglátása, hogy bizonyos serdülőkorban vállalt kockázatok – például a doppingolás – hogyan hatnak ki egészségünkre a későbbi években.”

A dopping ellen folytatott küzdelem fő célja a sportolók hosszú távú testi egészségének megőrzése, valamint a fairness, azaz a becsületesség érvényesítése.

„Az a kérdés, hogy milyen sportot akarsz látni?

Azt a típusút, ahol normális küzdelem zajlik, könnyek vannak, amiért a győztes, vagy a vesztes tisztán megdolgozott, vagy egy olyat, ahol szörnyetegek vívják a show-t, és minden hamis, ami körülötted van?”

(Andreas Krieger – alias Heidi Krieger)

A dopping: siker vagy kudarc?!

Választás – döntés – felelősség
érték – becsület – egészség – kiválóság – öröm – bátorság
– okosság – mérték – morális kihívás – követelmény
– kluberedmény – hírnév – pénz

„... Jól fogok bokszolni, de ha a dolog mélyére nézek, vajon számít ez valakinek?
... már az anyám sem él, akinek megmutathatom az újságkivágásokat ...”
(Mike Tyson)

Az edző és a sportszülők moralitása

Minden sportoló, sztársportoló, VB győztes, olimpikon / paralimpikon életében fontos pillanat a sportágválasztás. Mit tehet itt az edző?

A legtöbb segítséget a szülők nyújtják: edzésre kísérik a gyermeküket, háttérből segítenek, bánat, öröm megosztása, anyagi lehetőség - a család létfenntartására. Vannak, akiket a szülők menedzselnek,

DE!

a szülői „*buzgóság*” miatt nem bírják idegekkel a terhelést: az önmegva lósítás lázában égő családtag hatalmas súlyként nehezedik az ifjúra.

A legjobb szülő-edző kapcsolatok nem véletlenül alakulnak ki, hanem idő, erőfeszítés és kreativitás szükséges hozzájuk.

Tekintettel a szülők utánpótlásporban betöltött fontos szerepére, az edzőknek, kluboknak és szervezeteknek törekedniük kellene arra, hogy „*szülőpozitívabb*” kultúrát hozzanak létre!

- **Tájékoztatás** a gyermekük sportjáról: a technikai információk, a sportprogram mögött álló indokok és a sportszervezet aktuális információi.
- **Javaslatok** az igények kezelésére és megküzdési stratégiák kidolgozására, hogy a szülői élményt élvezetesebbé tegyék.
- **Tanács**, hogyan alakítsanak ki kapcsolatokat és kommunikáljanak az edzőkkel és másokkal a támogatói hálózaton belül.
- **Ötletek**, hogyan teremtsenek autonómiát támogató környezetet és mutassanak érzelmi intelligenciát.
- A gyermekek szülői támogatással kapcsolatos preferenciáinak **azonosítása** és aszerint való cselekvés a versenyek előtt, alatt és után.
- A szülői támogatásban szükséges **változások** a gyermekek fejlődési igényeinek és az előttük álló útnak megfelelően.

Jól kommunikált edzői tudás + szülői szeretet és tisztelet

=

okos, mértékletes, igazságos és bátor sportoló.

„... Szerénység, alázat: elkerültek az erények. Fejjel fálnak nekirontottam, valahol mindig elrontottam, de a hibáim az enyémeek ...”
(Károlyi Amy)

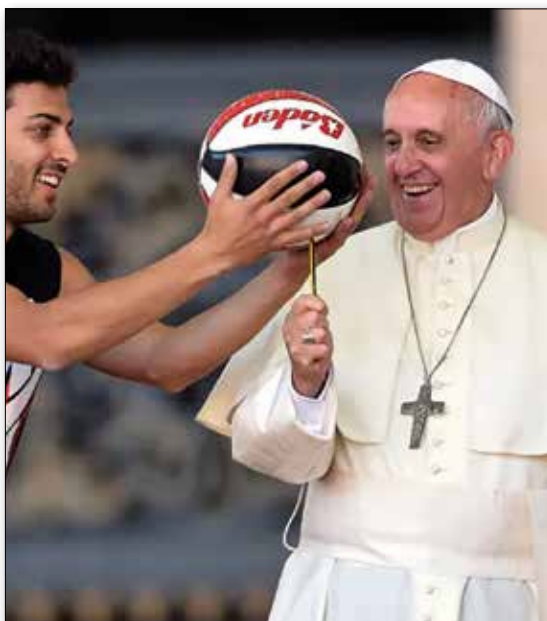
Sportetika – anomáliák

A globalizálódó világban a társadalmi- és etikai normák változása a sportéletet is komolyan befolyásolja. Az edző-sportoló közötti viszonyokra is befolyással lehet.

Atipikus identitású sportoló

„Pierre Weiss IAAF-főtitkár: Semanya nő, de lehet, hogy nem 100%-ig ... származhatott-e előnye az esetleges interszexualitásából?” A kínos vizsgálatok miatt edzője bejelentette visszavonulását.

Komoly etikai válságot okozhat egy sportolóban, ha az ellenfél nemi identitása miatt a sok áldozattal elért sporteredménye ellenére úgy érzi, igazságtalanság éri. Sérülhet a büszkesége, igazságérzete és tiszteltudata a szakvezetői által hozott szabályok iránt.

Sport és vallás

A szabad vallásgyakorlás kötelező szabadságjogi és etikai vívmány + a rasszizmus elkerülésére törekvés elengedhetetlen a sportéletben!

Az edző feladata elfogadtatni a vallásgyakorlással járó szokásokat: zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista, hindu stb.

Egyik neves labdarúgó klubunk 21 játékosából 14 külföldi (2023) ...

Az edzők feladata megtanítani a magyar sportolóknak és akadémistáknak (és a sportszülőknek), hogy mennyit ér az áldozathozatal, kitartás, büszkeség, bátorság, okosság, igazságosság és a mértékletesség?!

„... Engem ide kötött minden, a gyermekkor, a barátok, az újpesti utcák és a Megyeri úti stadion. Most megkérdendzhetné bárki, hogy nem bántam-e meg ezt a hűséget. Nyugodt szívvel állíthatom, nem ...” (Szusza Ferenc)

Sportélet - szurkolók – média

A szurkolás a lelki, szellemi, erkölcsi lojalitás magas szintje egy sportoló és / vagy csapat iránt kialakuló jelentős kötődés által. Az adott csapat / személy értékrendjével való azonosulást, érte való kiállást, a kritika elutasítását jelenti. Gyakran a példaképhez kötődő erkölcsi normakövetést okoz. Az elköteleződés lehet szelíd szeretet és tisztelet pozitív feltöltése, vagy a tehetetlen harag és elvakultság megalázódása miatti károkozás.

Fontos a szurkolók megbecsülése, a valahová tartozás élményén való osztozás

A „győztes szurkolók” boldogabban élnek, bátrabbak, összetartóbbak, míg a „vesztések” depresszióra hajlók, kötekedőbbek, alul motiváltak. Kiemelt figyelmet érdemel a mindent mozgató és befolyásoló gazdasági háttér, amely egy egész országot felemelhet vagy ellehetetleníthet.

Szponzorok, hirdetések, adásidők, reklámszerződések klubsikert, míg egy bojkott vagy zárt mérkőzés komolyabb anyagi romlást okozhat.

A média befolyása a sportolóban akár erkölcsi defektusokhoz vezethet: megfelelni vágyás, szabálykövetés kerülése, tiltott szerek használata, gőg, félreértelmezett szabadságérzet, vereség után tehetetlen harag.

Az edző/edzői stáb segíthet mind a siker, mind a kudarc feldolgozásában, a szurkolók és a média hatásainak kezelésében!

Károkozó szurkolói tábor – az edzői munka megalázása

A huliganizmus normaszegései az adott közegben – pl. labdarúgó mérkőzéseken – elfogadottak, mint a játékvezető gyakori szidalmazása, amely más körülmények között becsületsértésként büntetendő. Verbális deviancia a rasszista, xenófob bekiabálások. Legdurvább megjelenési forma a verekedés és a vandalizmus.

Kedves Sportszakember!

Ön az Edző, ezért tegye fel önmagának a kérdést:

Ugyanazzal az erkölcsi mércével mérem-e önmagam, mint másokat?

Ha így tesz, akkor várhat a környezetétől tiszteletet, megbecsülést, akkor lesz egészséges az életszemlélete, akkor tud gondoskodni másokról ... A sport teret nyit és hozzásegít ahhoz, hogy jó ember legyen és másokat is jobb emberré tegyen.

Sport

a játék alatt tanítja meg az embert rövid idő alatt a legfontosabb polgári erényekre: az összetartásra, az önfeláldozásra, az egyéni érdek teljes alárendelésére, a kitartásra, a tettekézségre, a gyors elhatározásra, az önálló megítélésre, az abszolút tisz tességre, és mindenekelőtt a „fair play”, a nemes küzdelem szabályaira. *(Szent-Györgyi Albert)*

Testnevelés

céltudatos, tervszerűen irányított nevelési folyamat, amely sajátos művelődéstartalmával (mozgásos játékok, testgyakorlatok, sportági cselekvésszisztemek és ezekhez tartozó elméleti ismeretek) sokoldalúan képzett személyiség kialakítására irányul, előremutatóan meghatározott társadalmi célok alapján. *(Erdősi Zoltán)*

Sportjáték

a kötött formájú játékok változatos csoportja. A játék tartalmát a fürge mozgás, az ügyes célzás, az ütőbotok könnyed forgatása stb., valamint a játszó közösségek által érvényesített szabályok betartása, a csapatban való összetartozás érzése, az együtt küzdés élménye, a versenyszerűség, néha harci jelleg határozza meg. Sportjátékaink kialakulása két ágon követhető: 1. Történelmi sportjátékok. 2. Pásztorjátékaink. *(Magyar Néprajzi Lexikon)*

Rítus, szakrális játék

a költészet a játékban született, és mindenkor a játék táplálta; a zene és a tánc szintiszta játék volt. A bölcselet és a filozófia azokban a szavakban és formákban találta meg a maga kifejezését, amelyek vallási disputákban születtek. A háborúskodás szabályai és a nemesi élet konvenciói játékalakzatokra épültek. Végül is meg kell tehát állapítanunk azt, hogy... a civilizáció játékban és játékként születik. *(J.Huizinga)*

Szöveg szerzője: Tölgyesi Livia / Szerkesztő, design: Haász Péter / Krea-Fitt kft.

A kiadványban a következő forrásokból idéztünk: Erdősi Zoltán; honvedelem.hu; hparalimpia.hu; J.Huizinga; index.hu; infostart.hu; kajakkenusport.hu; magyaredzo.hu; Magyar Néprajzi Lexikon; nemzetisport.hu; sportorvos.hu; Szent-Györgyi Albert; tempofradi.hu; Weszely Ödön